

LUONNONVARA-ALAN KLUSTERIN KOKOUS

Muistio

Aika:	15.3.2023 klo 12.30–16.35
Paikka:	Lapin koulutuskeskus REDU, Jänkätien toimintayksikkö, Jänkätie 1 & Teams

Osallistujat: Anne-Mari Söderström, pj.
Kaija Kinnunen, MTK
Kyösti Paloniemi, Lapin koulutuskeskus REDU
Jarmo Saariniemi, Ammattiopisto Lappia
Laura Hokajärvi, Kolarin kunta, Likiruoka-hanke
Virpi Anunti, ELY-keskus
Tuula Uusipaavalniemi, ELY-keskus (ennakointivastaavien verkosto)
Hanna-Riina Vuontisjärvi, Kolarin kunta, Luonnontuotealan kasvukoordinaattori -hanke
Ulla-Maija Poranen, Lapin koulutuskeskus REDU

Poissa: Annakaisa Heikkonen, MTK
Tuomo Marttila, Metsätalouslyrittäjä
Olli Lipponen, Metsähallitus Metsätalous Oy
Anna-Riikka Lavia, Arctic Ice Cream Factory
Jari Kurtti, Arctic Superfoods
Johannes Vallivaara, Kasvun kaverit/Arktinen maaseutuklusteri
Rainer Peltola, Luonnonvarakeskus
Rauno Kuha, Luonnonvarakeskus
Markus Korhonen, Lapin AMK
Veikko Maijala, Lapin AMK
Janne Näkkäläjärvi, Saamelaisalueen koulutuskeskus
Inga Savukoski, Lapin TE-toimisto
Marjut Luttunen, Lapin TE-toimisto
Hanna-Leena Pesonen, Lapin liitto
Anne Ristioja, Lapin ELY-keskus
Paula Alho, ELY-keskus

1. Kokouksen avaus, asialista ja sihteerin valinta

Puheenjohtaja avasi kokouksen klo 12.35.

Hyväksyttiin asialista. Kokoukselle valittiin sihteeriksi Ulla-Maija Poranen

2. Läsnäolijat

Todettiin läsnäolijat (ks. osallistujalista yllä). Ulla-Maija Poranen on lisätty klusterin jäseneksi ja sovittiin, että Hanna Vuontisjärvi lisätään klusterin jäseneksi ja teamsiin.

3. Edellisen kokouksen muistio

Edellisen kokouksen 21.9.2022 muistio löytyy [luonnonvara-alan klusterin Lapin luotsi -sivulta](#).

4. Klusteritoimijoiden keskeiset ajankohtaiset kuulumiset ja näkymät

Käytäntönä sovittu: Klusterin jäsenet kirjaavat ajankohtaisia kuulumisia ja näkymiä ennen kokousta Luonnonvaraklusterin jäsenillä käytössä olevan Teamsin kokoukskansioon (Kokous_2023_03_15) tiedostoon. Kokouksen kansioon voi myös tallentaa aineistoja, joita halutaan jakaa kokoukseen osallistuville. Osallistujat tutustuvat etukäteen kirjauksiin ja kokouksessa kukin klusteritoimija nostaa keskusteluun keskeisimmät asiat ja osallistujilla on mahdollisuus kysellä tarkennuksia kirjatusta asioista. Kirjaukset on sisällytetty muistion kirjauksiin.

Kokoukseen osallistuneet kertoivat ajankohtaiskuulumisia seuraavasti:

Anne-Mari Söderström kertoi MTK:n neuvottelupäivien terveisinä, että maatilapuolella on kylmää kyytiä.

Kaija Kinnunen kertoi Lapin maatalousyrittäjien tilanteesta ja aihe herätti kysymyksiä ja keskustelua. Lapissa on vajaa 200 maitotilaa, joiden keskikoko on 40-50 lehmää. Lapin maatilojen lopetustahti on muuhun maahan verrattuna kaksinkertainen. Viime vuonna tuotannosta luopui 20 tilaa, joka kymmenes! Maitomäärä tippui kuitenkin vain 5 % [Maitotilastot - MTK-Lappi - MTK](#). Tuotantokustannusten hinnoissa ei vielä ole näkyvissä alentumista lannoitteita lukuun ottamatta. Eduskunnan hyväksymä maatalouden kustannustuki korkeimpiin sähkön- ja lannoitteiden hintoihin auttaa pahimmassa pulassa olevia tiloja, mutta sekin saadaan maksuun aikaisintaan kesällä. Uusi CAP-ohjelma haastaa tuottajia, vaikka kokonaistukimäärä ei juurikaan muutu, tilakohtaiseen kohdentumiseen tulee muutoksia. Myös maksuaikataulu koetaan tiloilla epäoikeudenmukaiseksi. Ongelmia tulee etenkin luomutiloille.

Keskustelua käytiin liha- ja maitoalasta. Kinnunen totesi, että lihatuotannon kriisi on alkanut aikaisemmin kuin maitoalan, minkä vuoksi liha-alalla menee huonommin. Maatilojen tuotteille kuluttajakysyntä on Lapissa pientä ja tuottajilla ei ole mahdollisuutta jatkojalostukseen, koska alkutuotanto vaatii yrittäjien työvoiman. Lypsylehmien vasikoille ei löydy tarvittavia kasvatuspaikkoja. Tulevaisuudessa ehkä teurastamotoimijat laittavat omat kasvattamonsa vasikoille. Keskusteltiin maatilojen osuudesta huoltovarmuusketjussa ja siitä, onko Lappi omavarainen. Todettiin, että maataloudessa niin kuin muillakin aloilla on tekijöistä pula ja tässä vaiheessa vuotta toivotaan hyvää kasvukautta. Matkailun tuloa rinnakkaiselinkeinoksi vaikeuttaa se, ettei siihen ole aikaa, eikä tuotantotiloihin voi ottaa vieraita.

Kyösti Paloniemi kertoi, että opiskelijatilanne metsäalalla on hyvä, yhteishaussa hakijoita on enemmän kuin koulutukseen pystytään ottamaan ja opiskelijoita valmistuu tasaiseen tahtiin ympäri vuoden. Valmistuvat pääsevät hyvin työelämään. Metsuri/metsäpalvelutuottaja koulutus on aloitettu uudelleen – koulutukseen on jatkuvassa haussa hyvin hakijoita, aikuisia, metsäomistajia, alanvaihtajia, metsäpalveluyrittäjiksi aikovia. Ulkomaalaisen työvoiman saantiin vaikuttaa maailmantalouden tilanne.

Ulla-Maija Poranen kertoi elintarvikkeen opiskelijatilanteen, joka on toiveikkaan hyvä edellisiin vuosiin verrattuna. Alan yritykset ovat Lapissa pieniä ja profiili erilainen kuin muualla Suomessa. Ala tarvitsee profiilinnostoa. Yhteistyötä tehdään eri koulutusalojen välillä. Jänkätiellä toimii [Mestarin alku -elintarvikemyymälä](#), josta voi ostaa elintarvikejalosteita ja leipomotuotteita

Jarmo Saariniemi kertoi lapinlehmien ja lampaiden tilanteesta Louella. Lampaiden karitsointi on menossa. Navetassa on menossa vasikkabuumi ja jatkosijoituksista on pulaa. Lammaspuolelle on suunniteltu kurssi ja yhteisvalinnan ennakkotiedot ovat hyvät. Maatalouspuolelle löytyy opiskelijoita mukavasti. Tällä hetkellä valmistaudutaan tulevaa kasvukautta varten, mm. 5 km aitaa lampaille. Lapinlehmillä menee hyvin ja tarkoituksena on kokeilla pullottaa lapinlehmän maitoa myyntiin. Tyrneistä tuli viime vuonna onnistunut sato, joka menee Kiantama Oy:n paseerauksen jälkeen Aromtechille. Humalaköynnösten käpyjen korjuu tapahtui valitettavasti liian myöhään. Kesäksi Louelle on tarkoitus avata lähiruokamyymälä, jossa Lapin alueen tuottajat voivat myydä tuotteita. Louelle pyritään kehittämään elintarvikeosaamiskeskus ja elintarvikealan koulutus 5 vuoden tähtäimellä. Lisäksi elintarvikealan yrityksiä houkutellaan Louelle lisää. Hevosmetsätalouspäivä on tulossa.

Laura Hokajärvi kertoi Kolarissa olevasta raaka-aineisiin ja jalostukseen liittyvästä hankkeesta, joissa yhteistyökumppaneina on Lappia ja Luke. Hanke on tietoperusteinen ja siinä järjestetään avoimia ja maksuttomia infotilaisuuksia kevään ja kesän aikana alan henkilöille sekä kartoitetaan luonnontuotteiden arvoketjua. Kolarin kunnan Luonnontuotealan kasvukoordinaattorihankkeessa tapahtui maaliskuun vaihteessa kapulanvaihto, ja hankkeessa aloitti Hanna-Riina Vuotisjärvi.

Laura kertoi Likiruoka-hankkeesta, joka on toiminut Tunturi-Lapissa ja päättyy elokuun lopussa. Hankkeiden haasteena on toimialueen laajuus ja se, ettei yhtä tiedostuskanavaa ole olemassa. Laura on myös työskennellyt lapinruoka.fi-sivuston parissa ja toivoo, että tulevaisuudessa Länsi-Lapin luonnontuotealan hankkeet voisi yhdistää ja luonnontuotteiden jalostusarvoa nostaa. Luonnontuotealalla haasteena on, että uudet toimijat joutuvat aloittamaan ihan alusta, olemassa olevaa tietoa ja taitoa ei siirry yrittäjältä toiselle. Keskustelua käytiin siirrettävästä tislusjärjestelmästä, jonka avulla pienyrittäjät voisivat jalostaa tuotteitaan.

Virpi Anunti ELY-keskuksesta kertoi työvoimakoulutuksista:

- Kapasiteettina metsäala tutuksi -koulutusta ympäri Lappia
- Elintarvikealan VOS-koulutuksessa on muutama paikka, ja luonnontuotealan VOS-koulutusta Muoniossa
- Metsätaituri -koulutus

Tuula Uusipaavalniemi kertoi maakunnissa ja myös Lapissa toteutetusta (1.3.) JOTPA (Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskus) -osaamisen ennakoinnin työpajasta, jossa yhtenä ammattialana oli tarkastelussa metsätyöntekijät. Työpajassa oli mukana työnantajan, kouluttajien, ELY-keskuksen, TE-palvelujen ja Lapin liiton edustajia. Työvoiman saatavuus on metsäalallakin ongelma ja keskustelussa keskittyminen osaamistarpeisiin koettiin ammattialasta riippumatta työpajatoteutuksessa haastavaksi. Metsäkoneenkuljettajien työvoimatarvetta on vaikea tuoda esille, sillä työpaikat ovat piilossa, eivätkä näkyvillä esim. TE-palveluiden sivuilla. Tämän vuoksi myös lisäkoulutuspaikkoja alalle on vaikea perustella. Klusterin jäsenet voivat tutustua työpajan materiaaleihin ja yhteenvetoon, jotka on tallennettu Luonnonvaraklusterin Teamsin kokouskansioon (Kokous_2023_03_15).

Kaija Kinnunen toi esiin alkuvuodesta julkaistun TEM-raportin epäkohtia - raportissa näkyy pääkaupunkikeskeisyys ja se antaa väärää tietoa Lapin tilanteesta. Tuula Uusipaavalniemi kertoi, että raportti kertoi TEMin Työvoimatiekartta-hankkeesta, johon liittyen toteutettiin alueelliset 'Paikkoja on auki, etsitään tekijät' -tilaisuudet. [Lapin tilaisuus järjestettiin Rovaniemellä 25.1.2023.](#)

Työvoimatiekarttahankkeeseen ja sen tuloksiin voi tutustua:

- [Työ- ja elinkeinoministeriön tiedote Työvoimatiekartta-hankkeen tuloksista](#)
- [Työvoimatiekartat -hankkeen loppuraportti \(Lapin alueanalyysi s. 190\)](#)

Työvoimatiekarttadata on tulossa nyt käytössä olevan excel-aineiston lisäksi PBI-versiona TEMin nettisivuille.

Laura Hokajärvi kertoi Muoniossa olevasta lähiruokamyymälä Kuurasta ja siitä heräsi keskustelua liittyen Louen lähiruokamyymälään.

5. Terveiset toimialaklustereiden pj-kokouksesta

Toimialaklustereiden puheenjohtajien ja ennakoitivastaavien kokous pidettiin 10.2.2023, koollekutsujana luonnonvaraklusteri, kokousaineistot ml. muistio koottuna Luonnonvaraklusterin Teamsin Klustereiden pj-tapaamisista-kansioon. Anne-Mari kertoo kuulumiset kokouksesta.

Anne-Mari totesi, että Louella oli hyvä porukka paikalla. Kokouksesta on [uutinen Lapin luotsi-sivustolla](#). Kokouksessa kuultiin toimialaklustereiden näkymistä ja tutustuttiin Louen

osaamiskeskuksen toimintaan. Tänä vuonna klusteritoiminnan yhteisenä teemana on omavaraisuus. Uutisesta löytyy linkki [Toimialaklusterien puheenjohtajien luotsi-sivulle](#), jolle on tiivistetty kokouksessa klusterikuulumisten ja -näkyvien pohjalta muodostettu yhteinen tilanne- ja kehityskuva.

6. Toimialaklustereiden vuoden 2023 yhteinen teema omavaraisuus

Toimialaklustereiden yhteiseksi vuoden 2023 teemaksi on sovittu omavaraisuus. Helmikuun puheenjohtajatapaamisessa johtava varautumisasiantuntija Ville Anttila Huoltovarmuuskeskuksesta esitteli ajatuksia huoltovarmuudesta, ennakoinnista ja omavaraisuudesta. Esityksen diakooste löytyy tutustuttavaksi em. kohdan kokouskansiosista. Omavaraisuus teemaan palataan syksyn puheenjohtajakokouksessa, joka järjestetään Rovaniemellä luovien alojen toimesta.

Käytiin keskustelua omavaraisuudesta ja huoltovarmuudesta luonnonvaraklusterin näkökulmasta. Luonnonvara-alalla huoltovarmuus näkyy esimerkiksi maatalouden koneissa ja metsäalan polttopuun tuotannossa. Maatiloilla on paljon koneita, jotka voidaan tarpeen tullen valjastaa yhteiskunnan käyttöön. Toimivat maatilat tukevat yleisen infran ylläpitoa ja sitä kautta huoltovarmuutta. Maatilojen omat kaivot turvaavat vedensaantia ja -jakelua. Myös lähiruoka on osa omavaraisuutta. Huoltovarmuus on eri asia kuin omavaraisuus ja luonnontuoteala ei näy julkisissa puheissa osana huoltovarmuutta.

Sähkötuotannon kriisi talvelta on nostanut esiin energiatuotannon omavaraisuuden ja huoltovarmuuden tärkeyden ja keskustelua käytiin mm. polttoaineen omavaraisuudesta. Venäjän tilanne vaikuttaa haketuonnin pysähtymisen kautta lämpölaitosten toimintaan. Puuomavaraisuus näkyy hankinta-alueen laajentamisena.

Keskustelua käytiin raaka-aineiden jalostamisesta, jalostusasteen nostamisesta ja yleishyödyllisistä investoinneista ja yhteistyön malleista, joista hyötyisivät sekä yrittäjät että koulutuksen järjestäjät. Myös raaka-aineiden saatavuus esim. villiyrteissä ja toimivat hankintapolut herättivät keskustelua. Todettiin, että Lapin luonnon raaka-aineissa pitoisuudet ovat korkeammat, joten vähempi raaka-ainetta riittäisi halutun tuloksen tuottamiseen.

7. Tulevaisuusnostot luonnonvaraklusterin luotsi-sivustolle

Keskustelun pohjalta kokouksen jälkeen muotoillut tulevaisuusnostot löytyvät [luonnonvara-alan klusterin Lapin luotsi -sivulta](#):

- Toimivat maatilat tukevat yleisen infran ylläpitoa, omavaraisuutta ja huoltovarmuutta
- Elintarvikkeiden, luonnontuotteiden ja metsän yhteys - Maatalous- ja luonnontuotteiden sekä metsän jalostusasteen nosto jatkojalostusmalleja kehittämällä
- Metsätalouden työvoiman saatavuus ja pysyvyys: alan koulutuksen vetovoima on hyvä, mutta alan pitovoimaa on parannettava

8. Muut asiat

Muita asioita ei ollut.

9. Tiedoksi

TEM Toimialapalvelu: Elintarvikealan julkaisut: <https://tem.fi/toimialapalvelu/elintarvikeala>

Luonnontuotealan julkaisut: <https://tem.fi/toimialapalvelu/luonnontuoteala>

Uusiutuvan energian julkaisut: <https://tem.fi/toimialapalvelu/uusiutuva-energia>

Seuraavaan kokoukseen yritetään saada mukaan elintarvikealan toimialapäällikkö Leena Hyrylä kertomaan elintarvikealan tilanteesta ja näkymistä.

10. Seuraava kokousaika ja -paikka sekä teema

Seuraava kokous pidetään elokuussa 28.8.2023 Redu elintarvikkeella Jänkätiellä klo 12.30-15.30.

Kokouksen yhteydessä tutustutaan elintarvikkeen uusiin koneisiin ja laitteisiin.

11. REDUn Jänkätien toimintayksikön esittely ja oppimisympäristöt

Kyösti Paloniemi ja Ulla-Maija Poranen esittelivät REDUn Jänkätien toimintayksikön metsäalan ja elintarvikealan koulutustarjontaa, hankkeita ja oppimisympäristöjä toimintaa, opiskelijamääriä ja hankkeita. Esittelydiat on tallennettu Luonnonvaraklusterin Teamsin kokouskansioon (Kokous_2023_03_15).

Metsäalan esittelyssä olivat mm.

- Metsäalan opiskelijamäärät Metsäkoneenkuljettajat (Rovaniemi, Kemijärvi), Puutavara-autokuljettajat, Metsuri-metsäpalvelujen tuottajat, Metsäkoneasentajat
- Kalusto
- Henkilöstö
- Harjoitustyömaat

Elintarvikealan esittely

- Elintarvike, Liha, Leipomo, Konditoria
- Yritysyhteistyö
- REDU elintarvikealan kehittäminen
- Omavaraisuus elintarvikkeella: Raaka-aineen prosessointi helposti käytettäväksi tuotteeksi
- Hanketoiminta
  - Investointiosio: Kylmäkuivauskone (freeze dryer) (elokuu 2023), Annostelulaite (huhtikuu 2023), Ratapakkauskone (huhtikuu 2023)
  - Kehittämisosio: Tuotekehitys ja tuotantoprosessin pilotointi yhdessä yritysten kanssa
  - KEPEÄ, kehittyvä työelämäpedagogi

Esittelyn jälkeen paikalla olleet osallistujat pääsivät tutustumaan tiloihin ja oppimisympäristöihin, mm. Mestarin alku -elintarvikemyymään ja metsäsimulaattoreihin sekä maistelemaan elintarvikealan tuotteita

12. Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 16.35.